

ชื่อวิทยานิพนธ์	การประยุกต์แนวคิดการตลาดขายตรงในการป้องกันโรคพยาธิใบไม้ตับ ของกลุ่มแม่บ้าน อำเภอลำปำ จังหวัดมหาสารคาม
ชื่อผู้วิจัย	อรณต วัฒนะ
ปริญญา	วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (สาธารณสุขศาสตร์) สาขาวิชาเอกสุขศึกษา
คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์	ชนินทร์ วโรทัย ว.บ., M.A., Dr.P.H. สุรพัฒน์ วัชรประทีป ศ.บ., M.B.A. ชนวรรณ อัมสมบุญ วท.บ., M.P.H., Dr.P.H., D.A., P&E วิไล กุศลวิศิษฐ์กุล ศศ.บ.(เกียรตินิยมดีมาก), วท.ม.
วันสำเร็จการศึกษา	9 พฤษภาคม พ.ศ. 2540

บทคัดย่อ

โรคพยาธิใบไม้ตับ เป็นปัญหาสาธารณสุขที่สำคัญของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ความรุนแรงของโรคพยาธิใบไม้ตับ จะก่อให้เกิดมะเร็งตับและเสียชีวิต ซึ่งบั่นทอนสุขภาพร่างกายของคนในวัยแรงงาน ส่งผลกระทบต่อสภาพเศรษฐกิจและสังคม จังหวัดมหาสารคามได้ดำเนินการควบคุมป้องกันโรคพยาธิใบไม้ตับ ตามนโยบายการรณรงค์แก้ไขปัญหาระบาดของโรคพยาธิใบไม้ตับของประเทศไทย ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2524 แต่พบว่าในปี พ.ศ. 2539 อัตราการเกิดโรคพยาธิใบไม้ตับยังไม่ลดลงตามเป้าหมาย โดยเฉพาะอำเภอลำปำมีอัตราการเกิดโรคสูงที่สุดในจังหวัด ร้อยละ 27 และ บ้านดอนมน้ำ เป็นหมู่บ้านที่อัตราการเกิดโรคสูงสุด ร้อยละ 74 ทั้งนี้เนื่องจากพฤติกรรมการบริโภคอาหาร ปลาสุกๆ ดิบๆ ของประชาชน ประชาชนขาดความรู้ การรับรู้โอกาสเสี่ยง การรับรู้ความรุนแรง และการรับรู้ประโยชน์ในการป้องกันโรคพยาธิใบไม้ตับ เพื่อแก้ปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงได้ประยุกต์ใช้แนวคิดของการตลาดขายตรงแบบชั้นเดียว ร่วมกับแบบแผนความเชื่อด้านสุขภาพในการป้องกันโรคพยาธิใบไม้ตับให้แก่กลุ่มแม่บ้านอำเภอลำปำ จังหวัดมหาสารคาม โดยมีบ้านดอนมน้ำ ตำบลหวาย เป็นกลุ่มทดลองและ บ้านโคกกลาง ตำบลแคน เป็นกลุ่มเปรียบเทียบ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลองระยะเวลาดำเนินการระหว่างเดือนพฤศจิกายน 2539 ถึงเดือนกุมภาพันธ์ 2540 กลุ่มตัวอย่างเป็นแม่บ้านอายุ 15-60 ปีทุกคนโดยในหมู่บ้านกลุ่มทดลองมีแม่บ้าน 48 คนคัดเลือกโดยใช้วิธีสุ่มมิตี เป็นผู้นำแม่บ้าน 8 คนเหลือเป็นสมาชิกแม่บ้าน 40 คน สำหรับหมู่บ้านกลุ่มเปรียบเทียบมีสมาชิกแม่บ้าน 46 คน ลักษณะทั่วไปของสองหมู่บ้านคล้ายคลึงกัน กลุ่มทดลองได้รับโปรแกรมสุขศึกษาโดยการประยุกต์แนวคิดการตลาดขายตรง จัดโปรแกรม

แบบแผนความเชื่อด้านสุขภาพในด้านความรู้ การรับรู้โอกาสเสี่ยง การรับรู้ความรุนแรง และการรับรู้ประโยชน์ในการป้องกันโรคพยาธิใบไม้ตับให้ผู้นำแม่บ้าน 8 คน เป็นตัวแทนขยายเครือข่ายสู่สมาชิกแม่บ้านทั้งหมดในหมู่บ้าน มีการให้ความรู้รายบุคคลถึงครัวเรือน(door to door) อย่างต่อเนื่อง 4 ครั้ง โดยบรรยายประกอบภาพพลิก การสาธิต การฝึกปฏิบัติ และการมีส่วนร่วมในการรณรงค์เพื่อป้องกันโรคพยาธิใบไม้ตับ (party plan) ของสมาชิกแม่บ้านทุกคนในหมู่บ้าน มีกิจกรรมจัดนิทรรศการเคลื่อนที่ การเดินรณรงค์ การประกวดการประกอบอาหาร ประกวดสอยไม้กินปลาดิบ การรณรงค์ป้องกันโรคพยาธิใบไม้ตับ หมอลำซึ่งป้องกันโรคพยาธิใบไม้ตับ การแจกแผ่นพับ และผู้นำแม่บ้านกระตุ้นเตือนสมาชิกแม่บ้านอย่างต่อเนื่องสองครั้งต่อสัปดาห์จำนวน 4 สัปดาห์รวม 8 ครั้ง

การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้วิธีการให้ตอบแบบสัมภาษณ์ แบบบันทึก การสอบถาม การสังเกต และผลการตรวจอุจจาระ โดยเก็บข้อมูลก่อนการทดลอง หลังการทดลอง และหลังการทดลอง 4 สัปดาห์ เพื่อกระตุ้นติดตามการปฏิบัติตัวในการป้องกันโรคพยาธิใบไม้ตับ การวิเคราะห์ข้อมูลใช้ โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS โดยหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

Paired t-test t-test และ Pearson Product Moment Correlation Coefficient

ผลการวิจัยพบว่า ภายหลังการทดลอง กลุ่มทดลองมีความรู้ในการป้องกันโรคพยาธิใบไม้ตับ การรับรู้โอกาสเสี่ยงของโรคพยาธิใบไม้ตับ การรับรู้ความรุนแรงของโรคพยาธิใบไม้ตับ การรับรู้ประโยชน์ในการป้องกันโรคพยาธิใบไม้ตับ และการปฏิบัติตัวในการประกอบอาหารที่ถูกสุขลักษณะ การบริโภคอาหารปลาที่ถูกสุขลักษณะ การกำจัดเศษปลาดิบที่ถูกสุขลักษณะ การถ่ายอุจจาระในส้วมที่ถูกสุขลักษณะ การนำอุจจาระไปตรวจ ถูกต้องมากขึ้นกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และหลังจากการทดลอง 4 สัปดาห์พบว่ากลุ่มทดลองมีการประกอบอาหารปลา การบริโภคอาหารปลา การกำจัดเศษปลาดิบและ การถ่ายอุจจาระในส้วมที่ถูกสุขลักษณะ และสัดส่วนการตรวจพบไข่พยาธิมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

การประยุกต์แนวคิดการตลาดขายตรงในการป้องกันโรคพยาธิใบไม้ตับ จึงเป็นกลวิธีในการส่งเสริมและป้องกันโรคพยาธิใบไม้ตับที่ดี เพราะสามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในด้านความรู้ การรับรู้โอกาสเสี่ยง การรับรู้ความรุนแรง การรับรู้ประโยชน์ในการป้องกันโรคพยาธิใบไม้ตับ และการปฏิบัติตัวเพื่อป้องกันโรคพยาธิใบไม้ตับ ซึ่งใช้ผู้นำแม่บ้านเป็นผู้นำในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ด้วยแม่บ้านมีบทบาทในครัวเรือนสูงและส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในชุมชนตลอดเวลาจึงสามารถส่งเสริมสนับสนุนให้เกิดความทรงทน ยั่งยืน ของพฤติกรรมในการป้องกันโรคพยาธิใบไม้ตับได้เป็นอย่างดี ดังนั้นแนวคิดการตลาดขายตรงนี้ควรได้รับการพิจารณานำไปใช้กับปัญหาพฤติกรรมสุขภาพของสตรีอื่นๆต่อไป